

መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ

የሰ/መ/ቁ. 52691

ሚያዝያ 22 ቀን 2002 ዓ.ም

ዳኞች፡- ኂሩት መለስ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ታፈሰ ይርጋ

አብዱራሂም አህመድ

ዓሊ መሐመድ

- አመልካች፡-**
- 1. ቤተሳታ ችልድረንስ ሆም አሶሴሽን
 - 2. ሚስተር ማይክል አለን ዳቮልት
 - 3. ሚስ ዴቪስ አን ኸርናዴዝ
- } ብ/ስላሺ ዘዮሐንስ ቀረቡ

ተጠሪዎች፡- የለም

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው የጉዲፈቻ ውል ይፍረስልኝ ጥያቄን የሚመለከት ጉዲይ ነው። አመልካቾች ለፌ/መ/ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ በጉዲፈቻ የተወሰደው ልጅ ከውሳኔ በኋላ ሲመረመር የአእምሮ እድገት ዝግመት ያለበት መሆኑ ስለተረጋገጠ የጉዲፈቻ አድራጊዎቹ በዚህ ምክንያት ልጁን ሊቀበሉ ስላልቻሉ ውሳኔው ይሰረዝልን ሲሉ ጠይቀዋል። ፍ/ቤቱም ጉዳዩን አይቶ የጉዲፈቻ ውል በመርህ ደረጃ ሊፈርስ እንደማይችል በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 195/1/ ስር የተቀመጠ ሲሆን በንኡስ አንቀጽ 2 ስር ደግሞ የጉዲፈቻ ውል ሊፈርስ የሚችልበት ልዩ ሁኔታ መስፈሩን፣ በዚህ መሰረት ውሉ ሊፈርስ የሚችለው የጉዲፈቻ ውል ተቀባዩ የጉዲፈቻ ልጅን እንደልጁ በማሳደግ ፋንታ የልጁን የወደፊት ህይወት በሚጎዳ አካሄድ ሲይዘው እንደሆነ፣ በተያዘው ጉዳይ ግን ውል እንዲፈረስ የቀረበው ምክንያት ውሉን ለማፍረስ የሚያስችል አለመሆኑን ተችቶ ጥያቄውን ወድቅ አድርጎታል። በዚህ ውሳኔ ላይ አመልካቾች ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርበው ፍ/ቤቱ ይግባኝን ሰርዞ መዝገቡን ዘግቷል።

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። አመልካቾች በቅሬታቸው ጉዲፈቻ የተደረገው ልጅ በሽታ ያለበት መሆኑ የተረጋገጠው ስምምነቱ ከፀደቀ በኋላ ስለሆነና ጉዲፈቻ አድራጊዎቹ የዚህ አይነት ችግር መኖሩን ቢያውቁ ህፃናትን መረከብ እንደማይችሉ፣ ልጁን እንዲረከቡ ቢገደዱ የልጁን ጤንነት የሚጠይቀውን ወጪ ለማውጣት አቅማቸው የማይፈቅድ በመሆኑ የልጁ የወደፊት ህይወት ባያሌው የሚጎዳ መሆኑን ገልፀው የስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ የቤተሰብ ሕግን አንቀጽ 195/2/ በአግባቡ ያላገናዘቡ ስለሆነ ውሉ እንዲፈርስ እንዲወሰንላቸው ጠይቀዋል። ይህ ሰበር ችሎትም የስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ በሕገ-መንግስቱ አንቀጽ 36/1/ ስር ከተደነገገው የህፃናትን ጥቅም ማስጠበቅ (best interest of the child) መርህ አኳያ ተገቢነቱን ለመመርመር አቤቱታው ለሰበር ችሎት እንዲቀርብ አድርጓል። መዝገቡንም እንደሚከተለው መርምሯል።

በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 195/1/ በመርህ ደረጃ የጉዲፈቻ ውል ሊፈርስ እንደማይችል ያስቀምጥና በንኡስ ቁጥር 2 ስር ደግሞ ውሉ ሊፈርስ የሚችልባቸውን ልዩ ሁኔታዎች ይደነግጋል። በዚህ መሰረት ውሉ እንዲፈርስ የሚደረገው ጉዲፈቻ አድራጊው በጉዲፈቻ የተቀበለውን ልጅ እንደ ልጁ በማሳደግ ፋንታ በባርነት ወይም ባርነት በሚመስል ሁኔታ ወይም ከግብረ-ገብ ውጪ በሆኑ ተግባሮች እንዲሰማሩ በማድረግ መጠቀሚያ ያደረገው እንደሆነ ወይም በማናቸውም ሌላ መንገድ የልጁን የወደፊት ሕይወት ክፋኛ በሚገዳ አካሄድን የያዘው መሆኑን የተረዳን እንደሆነ ነው። በመሆኑም ውሉ በተለይ “በማንኛውም ሌላ መንገድ የልጁን የወደፊት ሕይወት ክፋኛ በሚገዳው አካሄድን የያዘው” የሚለው ትርጉም የሚያስፈልገው ሲሆን ይህ ችሎት ድንጋጌው እንዴት መተርጎም እንዳለበት በመ/ቁ. 44101 ትርጉም ሰጥቶበታል። በዚህም መሰረትም ይህ ድንጋጌ የተቀመጠውም ጉዲፈቻ አድራጊው ልጅን በዓለም አቀፍ የሕፃናት እና ሰብአዊ መብት ድንጋጌዎችን በሚፃረርና የልጁን ጥቅምና ደህንነት በሚገዳ አካሄድ መያዙን ማረጋገጥ የሚያስችሉ ሁኔታዎች ሲያጋጥሙ የጉዲፈቻ ውሉ እንዲቀጥል ማድረግ የሚያስገኘው ፋይዳ ባለመኖሩ ጉዳዩ በሚመለከተው ማንኛውም አመልካች ጠያቂነት መሰረዝ እንዲችል ታምኖበት መሆኑን የተሻሻው የቤተሰብ ሕግ ሃተታዘምክንያት ማመልከቱን፣ ጉዲፈቻ እንዲደረግና የሕግ ጥበቃ እንዲደረግለት ያስፈልገው በዋናነት የሕፃናት ጥቅም ለመጠበቅ ሲባል እንደሆነ፣ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ ህገ-መንግስትም ሆነ ኢትዮጵያ ያፀደቀቻቸው አለም ዓቀፍ ስምምነቶች ህፃናትን የሚመለከቱ ጉዳዮች ለሕፃናት ጥቅም ደህንነት (best interest of the child) ቅድሚያ መስጠት አስፈላጊ መሆኑ በመርህ ደረጃ ማስቀመጣቸውን፣ በሕገ-መንግስቱ አንቀጽ 36/5/ ስር መንግስት ለአንሰማውታን ልዩ ጥበቃ እንደሚያደርግላቸው፣ በጉዲፈቻ የሚያድጉበትን ስርአት የሚያመቻቹና የሚያስፋፉ እንዲሁም ደህንነታቸውንና ትምህርታቸውን የሚያራምዱ ተቋማት እንዲመሰረቱ እንደሚያበረታታ መደንገጉን፣ ከፍ ሲል የተመለከቱት ድንጋጌዎች ሁሉ የጉዲፈቻ ጉዳይ በጥንቃቄ መታየት ያለበት መሆኑንና በድንጋጌ አተረጓጎም ላይ ጥንቃቄ እንደሚያስፈልግ፣ በዚህም መሰረት የጉዲፈቻ ስምምነት እንዲሰረዝ ጥያቄ ማቅረብ የሚቻለው በልጁ አኗኗርና አያያዝ እንዲሁም ወደፊት ሕይወቱ ላይ በተጨማሪ የደረሰ ጉዳት በመኖሩ ብቻ ሳይሆን ወደፊት ለደርስ የሚችል ጉዳት ስለመኖሩም ማርጋገጥ ሲቻል እንደሆነ የሕግ ትርጉም ተሰጥቶበታል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ አመልካቾች የጉዲፈቻ ስምምነቱ እንዲሰረዝ ጥያቄ ያቀረቡት ስምምነቱ ከተደረገና በፍ/ቤት ከፀደቀ በኋላ ልጁ ሲመረመር የአእምሮ እድገት ዝግመት ያለበት መሆኑ በሃኪም በመረጋገጡ ነው። አመልካቾች በአቤቱታቸው በጉዲፈቻ ለመቀበል የሚችሉት ጤነኛ ልጅ መሆኑና በጉዲፈቻ የተቀበሉት ልጅ ካለበት የጤና ችግር አካያ ለአስተዳደጉና ለጤንነቱ የሚያስፈልጉ ተጨማሪ ወጪዎችን ለመሸፈን የገንዘብ አቅም የሌላቸው መሆኑን ገልፀዋል። ከዚህም የአመልካቾች አቤቱታ መረዳት የሚቻለው ጉዲፈቻ አድራጊዎቹ በጉዲፈቻ የተቀበሉት ልጅ ካለበት የአእምሮ ዝግመት ችግር አካያ ልዩ እንክብካቤ እና አያያዝ እንዲሁም ክትትል የሚያስፈልገው ነው። ይህን ለማድረግ ደግሞ የጉዲፈቻ አድራጊዎቹ አቅም ያላቸው ለመሆኑና ወጪውንም ለማውጣት ፈቅደው ስምምነቱን ያደረጉ መሆኑ አልተረጋገጠም። በተቃራኒው ጉዲፈቻ አድራጊዎቹ ልጁን እንዲወስዱ ቢገደዱ በልጁ የወደፊት ሕይወት ላይ ከፍተኛ ጉዳት ሊደርስ እንደሚችል እየገለፁ ነው። ከፍ ሲል እንደተገለፀው ደግሞ ጉዲፈቻ እንዲደረግ የሚፈቅደውና የሕግ ጥበቃ የሚደረግለት ዋነኛ አላማ የህፃናቱን ደህንነት ለመጠበቅ ሲባል ነው። የጉዲፈቻ ውሉ እንዲቀጥል ማድረግ የሕፃናት የወደፊት ደህንነት አደጋ ላይ የሚጥል መሆኑ ከወዲሁ ከተረጋገጠ ውሉ ሊሰረዝ ይገባል። ሕጉም ውሉ እንዲፈርስ የሚፈቅደው ወደፊት ልጁ ላይ በተጨማሪ ጉዳት መድረሱ ሲረጋገጥ ብቻ አይደለም። ጉዲፈቻ አድራጊዎቹ ልጁን ወስደው ለማሳደግ የማይችሉ መሆኑንና እንዲወስዱ ቢገደዱ እንኳን ወደፊት ህይወቱ ላይ ከፍተኛ ችግር እንደሚከተል መግለጻቸው ሲታይ ውሉ እንዲቀጥል ማድረግ የልጁን ጥቅም ከማስጠበቅ ይልቅ ህይወቱን አደጋ ላይ መጣል መሆኑን መገንዘብ ስለሚቻል ውሉ አይፈርስም ተብሎ በስር ፍ/ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ ከፍ ሲል የተመለከቱት የሕግ ድንጋጌዎች ያላገናዘበና መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው።

ው ሳ ኔ

1. የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 136357 ግንቦት 3 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 82881 ጥቅምት 12 ቀን 2002 ዓ.ም የሰጠው ትእዛዝ ፀንቷል።

- 2. ሁለተኛ እና ሦስተኛ ተጠሪዎች ህፃን ፈጠነን በጉዲፈቻ ልጅነት ለመቀበል ታህሣሥ 28 ቀን 2001 ዓ.ም ያደረጉትና በፍ/ቤት መጋቢት 16 ቀን 2001 ዓ.ም የፀደቀው የጉዲፈቻ ውል ተሰርዟል። ይህንኑ አውቆ ተገቢውን እንዲፈጽም የውሳኔው ግልባጭ ለስር ፍ/ቤት ይተላለፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል። ለመዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ

የሰ/መ/ቁ. 53279

ሰኔ 08 ቀን 2002 ዓ.ም

ዳኞች:- ሓጎስ ወልዱ

ሒሩት መለሰ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች:- ወ/ሮ ትዕግስት ግርማ የእነ አቤል ወርቁ ሞግዚት - ቀረቡ

ተጠሪ:- አቶ ኤፍሬም መንግስቱ - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ጉዳዩ የኑዛዜ ወራሽነት ይረጋገጥልኝን መሰረት ያደረገ ሲሆን ክርክር የተጀመረው የአሁኑ ተጠሪ በአዲስ አበባ ከተማ የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ባቀረቡት አቤቱታ መነሻ ነው። የተጠሪ የስር አቤቱታ ይዘት ሲታይም መስከረም 14 ቀን 1997 ዓ.ም በተፃፈ ሆኖ ሟች ወ/ሮ ወዴ ሙሉጌታ መስከረም 18 ቀን 1995 ዓ.ም ኑዛዜ ለምዕራፍ ሰለሞን ያደረጉት ስለሆነ ልጅቱ የሟች ኑዛዜ ወራሽ መሆኗና የእኔም ሞግዚትነት ተረጋግጦ ማስረጃ እንዲሰጠኝ የሚል ነው። ምስክሮቻቸውን አቅርበውም እንደአቤቱታቸው ይዘት አስመስክረዋል። ከዚህም በኋላ የአሁኗ አመልካች በተቃዋሚነት ቀርበው ሟች ወ/ሮ ወዴ ሙሉጌታ የአሁኗ አመልካች ሞግዚት የሆኑላቸው እናት መሆናቸውን አድርገውታል የተባለው ኑዛዜም ሟች ማንበብና መፃፍ የሚችሉ በብዕር መፈረም የሚችሉ ሆነው እያለ በጣት የተፈረመ መሆኑ ሐሰተኛ መሆኑን እንደሚያሳይ በኑዛዜው ላይ ያለው ፊርማ የሟች አለመሆኑን ሟች በጣም ታመው መናገርና መንቀሳቀስ የማይችሉ በመሆኑ ከመሞታቸው አንድ ቀን በፊት አድርገውታል የተባለው ኑዛዜ የሟች ሊሆን እንደማይችል ኑዛዜው በሕጉ መሠረት ስለመነበቡም የሚገልፀው ነገር ስለሌለ መሆኑን ገልፀው ኑዛዜ ፈራሽ ነው በማለት ተከራክረዋል። የስር ፍ/ቤትም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ በመመርመር በኑዛዜው ላይ ያለው ፊርማ የሟች መሆኑን የማስረዳት ግዴታ ያለባቸው ተጠሪ ሲሆኑ ሟች በጣታቸው የፈረሟቸውን ሌሎች ተመሳሳይ ፊርማዎችን አቅርበው በባለሙያ ሊረጋገጥ አልተቻለም በተጨማሪም ሟች በብዕር ይፈርሙ እንደነበርና ኑዛዜውንም ያደረጉት ከመመታቸው በፊት አንድ ቀን ሲቀራቸው ነው የሚሉትን ምክንያቶችን በመያዝ ኑዛዜው ሟች ያደረጉት ነው ለማለት አሰቸጋሪ ነው ብሎ ኑዛዜው ውድቅ ነው ሲል ወስኗል። ከዚህም በኋላ የአሁኑ ተጠሪ ቅር በመሰኘት ይግባኛቸውን ለአዲስ አበባ ከተማ ይግባኝ ሰሚ ፍ/ቤት አቅርበው ግራ ቀኙ ከተከራከሩ በኋላ ኑዛዜው ትክክል አይደለም የሚለው ወገን ይህንኑ ማስረዳት ግዴታ አለበት የአሁኗ አመልካች ግን ይህንኑ አልተወጡም የሚል ምክንያት በመያዝ የስር ፍ/ቤትን ውሳኔ ሙሉ በሙሉ ሽሮ ኑዛዜው ህጋዊ ነው በማለት ወስኗል። ከዚህም በኋላ አመልካች የሰበር አቤቱታቸውን ለከተማው ሰበር ሰሚ

ችሎት አቅርበው ግራ ቀኝ ከተከራከሩ በኋላ የይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ በድምጽ ብልጫ ፀንቷል። የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህንን ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

አመልካች የካቲት 22 ቀን 2002ዓ.ም በፃፉት ሶስት ገጽ የሰበር አቤቱታ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈጽሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦዋል። ይዘቱም ባጭሩ በኑዛዜው ላይ የሰፈረው ፊርማ የሚች ስለመሆኑ የማስረዳት ሽክም የኑዛዜው ተጠቃሚ የሆነ ሰው ሆኖ እያለ ይህም ታልፎ ኑዛዜው ሕጋዊ ነው ተብሎ መወሰኑ ያላግባብ ስለሆነ ሊታረም ይገባል በማለት መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታቸው ተመርምሮም አከራካሪው የጣት አሻራ የሚች /የተናዛኝ/ መሆኑን በተመለከተ የማስረዳት ሽክም ላይ ያለውን ክርክር ለማየት ይቻል ዘንድ ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጎ ተጠሪ ቀርቦ ሰኔ 07 ቀን 2002ዓ.ም በተፃፈ ሁለት ገጽ ማመልከቻ የአመልካችን የሰበር አቤቱታ በመንቀፍና በጉዳዩ ላይ የተሰጠውን ውሳኔ ተገቢነት በመግለጽ ተከራክረዋል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ሚች ማንበብና መፃፍ የሚችሉ ቢሆንም በኑዛዜው ላይ የጣት ፊርማ ማስቀመጣቸውን ነው።

በመሰረቱ የኑዛዜውን ቃልና ይዘት አስመልክቶ ማን ማስረዳት እንዳለበትና ምን አይነት ማስረጃዎች ማቅረብ እንደሚገባው በውርስ ሕግ ውስጥ ልዩ ድንጋጌዎች ተቀምጠው እናገኛለን። በዚህም መሠረት አንድ የኑዛዜ ተጠቃሚ የሆነ ሰው ሚች በሕይወት ዘመኑ ለእሱ ጥቅም ያደረገው ኑዛዜ መኖሩንና የኑዛዜው ቃልና ይዘትምን እንደሆነ የማስረዳት ሽክም ያለበት መሆኑን የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 896 በግልጽ ያሳያል ይህ ድንጋጌ በግልጽ የሚያሳየው በኑዛዜው ሰነድ ላይ የሰፈረው ቃል እና ኑዛዜ መኖሩን ማስረዳት ያለበት የኑዛዜው ተጠቃሚ ነኝ የሚለው ሰው መሆኑን ነው። በመሆኑም የሚች የኑዛዜ ወራሽ እና ተጠቃሚ ነኝ የሚል ሰው ሚች በህግ ፊት ውጤት ያለውን ኑዛዜ የፈፀመ መሆኑን የኑዛዜውን ቃልና ይዘት እንደዚሁም እሱ እራሱ በሚች ኑዛዜ መሠረት ተጠቃሚ መሆኑን የማስረዳት ሽክም አለበት። ህጉ ለምን አይነት ኑዛዜ ምን አይነት ማስረጃ መቅረብ እንዳለበትም በግልጽ ማስቀመጡ ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 897 እና ተከታዮቹ ድንጋጌዎች ያሳያሉ።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስም አመልካች ሞግዚት የሆኑላቸው ልጆች የሚች ወራሾች ሲሆኑ ተጠሪ ሞግዚት ለሆኑላት ልጅ የተደረገው ኑዛዜ የተቃወሙት ሚች በብዕር የሚፈርሙ እንጂ በጣት አሻራ የሚፈርሙ አይደሉም በማለት ነው። የስር መጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትም ተጠሪ ሞግዚት የሆኑላት ልጅ የኑዛዜው ተጠቃሚና የኑዛዜው ወራሽ ነኝ የምትል በመሆኑ ሚች የጣት አሻራ በሌሎች ጉዳዮች ይፈርሙ የነበረ ስለመሆኑ እንዲያስረዱ ትዕዛዝ ሰጥቶ ይህንን ሊፈጽሙ ባለመቻላቸው ኑዛዜው አይፀናም ሲል ወስኗል። ተጠሪ በዚህ ችሎት በሰጡት መልስም የጣት አሻራው የተፈረመው በአራት ሽማግሌዎች ፊት ስለመሆኑ ተረጋግጧል። የጣት አሻራው የሚች ስለመሆኑ የማስረዳት ሽክም የአመልካች ነው ከሚሉ በስተቀር ሚች በሌሎች ጉዳዮች በጣት አሻራ ይፈርሙ የነበረ መሆኑን ወይም ማንበብና መፃፍ የሚችሉ ሆነው እያለ በጣት አሻራ ሊፈርሙ የቻሉበትን አሳማኝ ምክንያት በስር ፍ/ቤት ያረጋገጡ መሆኑን ገልፀው አልተከራከሩም። አመልካች በስር ፍ/ቤት ባቀረቧቸው ማስረጃዎች ሚች በብዕር ሲፈርሙ የነበሩ ማንበብና መፃፍ ይችሉ የነበሩ መሆኑን በሚገባ ያስረዱ ስለመሆኑ የበታች ፍ/ቤቶች የውሳኔ ግልባጭ በግልጽ ያሳያል። እንግዲህ አመልካች ሚች በብዕር መፈረም ይችሉ የነበሩ መሆኑን ከማስረዳት እና በኑዛዜው ሰነድ ላይ የሰፈረው የጣት አሻራ የሚች አይደለም በማለት መከራከር ብቻ በቂ ሲሆን ይህንን የማስተባበል ግዴታ ያለባቸው የኑዛዜው ተጠቃሚ የሆኑት ተጠሪ ሞግዚት የሆኑላት ልጅ ነች። ተጠሪ ደግሞ የኑዛዜ ተጠቃሚ የሆኑትን ልጅ ወክለው ባቀረቡት ክርክር በኑዛዜው ሰነድ ላይ ያለውን የጣት ፊርማ የሚች ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 896 ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ በሚያስገነዝበው ሁኔታ አላስረዱም። በመሆኑም የስር የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ ይግባኝ ሰሚው ፍ/ቤት የሻረውም ሆነ የከተማው ሰበር ሰሚ ችሎት በአብላጫ ድምጽ ያፀናው ከፍ/ብ/ሕ/ቁ. 896 ድንጋጌ መንፈስ ውጭ በመሆኑ ውሳኔው መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተዋል። በዚህም ምክንያት ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ው ሳ ኔ